

UCHWAŁA Nr VI/36/15
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia 28 stycznia 2015 r.

w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017

Na podstawie art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, poz. 154, poz. 866, poz. 1650, z 2014 r. poz. 619, poz. 1188) w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, poz. 645, poz. 1318, z 2014 r. poz. 379, poz. 1072)

uchwała się, co następuje:

- § 1. Przyjąć Program Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Bydgoszczy
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

dr Zbigniew Sobociński

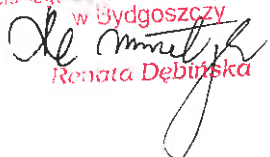
UZASADNIENIE

W myśl art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym do właściwości rady gminy należy należą wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej.

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 - letnich gminny programów wspierania rodziny.

Podjęcie niniejszą uchwałą wyżej wymienionego programu, umożliwi realizację zadania określonego w ustawie.

Niniejsza uchwała generuje koszty finansowe. Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań (szczególnie konieczność zatrudnienia asystentów rodziny i prowadzenie szkoleń, superwizji uwzględniono w projekcie budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy na rok 2015.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Dębnińska

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY dla MIASTA BYDGOSZCZY NA LATA 2015 – 2017

„Rodzina jest drogą pierwszą i z wielu względów najważniejszą. Jest drogą powszechną., pozostając za każdym razem drogą szczególną, jedyną i niepowtarzalną, tak jak niepowtarzalny jest każdy człowiek. Rodzina jest tą drogą, od której nie może on się odłączyć.”

Jan Paweł II

Spis treści

Wstęp

1. Podstawa prawna programu
2. Sytuacja społeczno-demograficzna
 - 2.1. Ludność
 - 2.2. Bezrobocie
 - 2.3. Edukacja, kultura, sport
3. Wsparcie rodzin z dziećmi
 - 3.1. Działania powszechne skierowane do bydgoskich rodzin
 - 3.2. Pomoc społeczna
 - 3.3. Asysta rodzinna i inne formy wsparcia
 - 3.4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
4. Analiza SWOT systemu wsparcia rodziny
5. Cele programu
6. Planowane działania
7. Adresaci programu
8. Oczekiwane rezultaty
9. Realizatorzy
10. Źródła finansowania programu
11. Monitoring

Wstęp

Rodzina jest najstarszą instytucją życia społecznego. Stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko oddziałujące na jego osobowość i warunkujące jego rozwój emocjonalny, społeczny i poznawczy. Nie wszystkie rodziny realizują swoje funkcje w takim stopniu, by dzieci mogły się w nich prawidłowo rozwijać i czuć szczęśliwe. Najczęściej występujące problemy w tych rodzinach - uzależnienie, przemoc, niezaradność i brak umiejętności wychowawczych oraz zła sytuacja materialna - wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań.

W przypadku występowania jakichkolwiek dysfunkcji w rodzinie jej członkowie mają prawo do uzyskania pomocy. Obowiązek ten spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

Podstawą Programu jest uznanie rodziny jako najlepszego środowiska zapewniającego dziecku opiekę i wychowanie. Dlatego wszystkie planowane działania będą się koncentrować na wspieraniu rodziny w prawidłowym wykonywaniu jej funkcji, bądź na przywracaniu jej prawidłowego funkcjonowania. Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny.

Zakłada się, że program będzie realizowany w oparciu o wzajemną współpracę i zintegrowane działania wszystkich podmiotów statutowo zobligowanych do pracy z rodziną. Ponadto, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, zakłada się zgodę rodziny na jej aktywny udział w procesie zmian z wykorzystaniem jej zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Program wpisuje się w strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bydgoszczy na lata 2005 – 2015, przyjętą Uchwałą nr LXII/1174/05 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 28.12.2005r.

1. Podstawa prawna programu

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2013 r. poz. 1457)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.)

2. Sytuacja społeczno-demograficzna

2.1. Ludność

Bydgoszcz jest miastem na prawach powiatu, siedzibą Wojewody Kujawsko-Pomorskiego. Zajmuje obszar – 175,98 km², a gęstość zaludnienia wynosi 2 042 osoby/km².

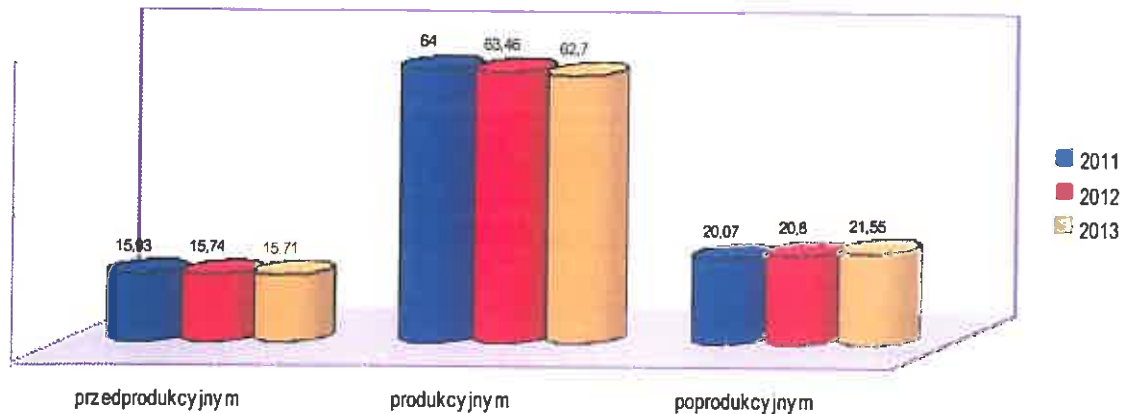
Podstawowe dane demograficzne

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Ludność (stan w dniu 31 XII)	363 020	361 254	359 428
w tym kobiety	192 173	191 214	190 313
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	57 835	56 860	56 451
produkcyjnym	232 327	229 244	225 507
poprodukcyjnym	72 858	75 150	77 470
Struktura ludności w wieku w %			
<i>przedprodukcyjnym</i>	<i>15,93</i>	<i>15,74</i>	<i>15,71</i>
<i>produkcyjnym</i>	<i>64,00</i>	<i>63,46</i>	<i>62,70</i>
<i>poprodukcyjnym</i>	<i>20,07</i>	<i>20,80</i>	<i>21,55</i>
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	56,3	57,6	59,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2013 r. Miasto Bydgoszcz liczyło **359 428 mieszkańców**, w tym w wieku przedprodukcyjnym 56 451 osób (15,71%), w wieku produkcyjnym 225 507 osób (62,7 %), a poprodukcyjnym 77 470 osób (21,55%).

Struktura ludności w % - w wieku:

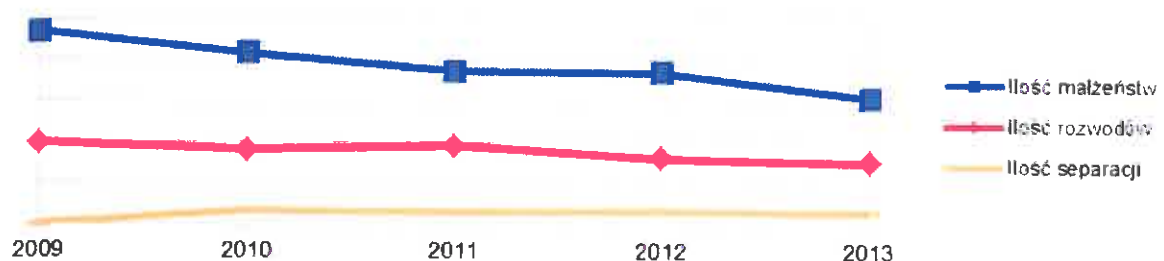

W strukturze wiekowej ludności miasta Bydgoszczy na przestrzeni ostatnich trzech lat można zauważyć stały proces zwiększania się grupy osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym powolnym zmniejszaniu się liczby dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia.

Analizując liczbę małżeństw zawieranych na terenie Bydgoszczy na przestrzeni ostatnich 5 lat obserwuje się wyraźną tendencję spadkową ale też spadek liczby rozwodów w ostatnich 3 latach, przy stosunkowo stałej liczbie separacji co prezentuje poniższa tabela i grafika.

	2009	2010	2011	2012	2013
Ilość małżeństw	2 352	2 102	1 876	1 865	1 564
Ilość rozwodów	986	904	955	812	767
Ilość separacji	bd	163	147	168	154

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

W roku 2013 łączna liczba rozwodów i separacji stanowiła 59% w stosunku do liczby zawartych małżeństw. Dane te pokazują jaki znaczny kryzys przeżywa rodzina i jak coraz trudniej jest utrzymać małżeństwo. Wskazuje to na konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na wzmocnienie rodziny jako naturalnego środowiska opiekuńczo-wychowawczego dzieci.

2.2. Bezrobocie

Stopa bezrobocia w Bydgoszczy na przestrzeni ostatnich 3 lat utrzymuje się na poziomie 8-9% (w kraju wynosiła na dzień 31 grudnia 2013r. – 13,4%, a w województwie kujawsko-pomorskim: 18,1%). Wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy na dzień 31.12.2013r. było zarejestrowanych 14 233 osób bezrobotnych, z czego 7 298 osób stanowiły bezrobotne kobiety.

Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia wg stanu na koniec wyszczególnionych okresów

stan na 31.XII:	2011	2012	2013
liczba bezrobotnych	12 886	13 917	14 233
w tym długotrwale bezrobotni	5 268	6 071	6 704
bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	2 471	2 511	2 285
stopa bezrobocia	7,9%	8,5%	8,8%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy

2.3. Edukacja, kultura, sport

W roku szkolnym 2013/2014 Miasto Bydgoszcz było organem prowadzącym dla 119 szkół i placówek oświatowych. Prowadziło przedszkola (24 samodzielne i 6 w Zespołach Szkół), szkoły (od podstawowych po policealne), bursy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Pałac Młodzieży i młodzieżowe domy kultury, schronisko młodzieżowe oraz Miejski Ośrodek Edukacji Nauczycieli.

Szczegółowe zestawienie typów i liczby szkół/placówek oraz uczniów/uczestników zajęć przedstawiono w poniższej tabeli.

Lp.	Typ szkoły/placówki	Liczba szkół/ placówek oświatowych	Liczba uczniów /uczestników zajęć
1.	Samodzielne szkoły: <ul style="list-style-type: none">• przedszkola,• szkoły podstawowe,• gimnazja,• szkoły zawodowe.	24 18 10 1	3 536 8 143 2 530 165
2.	Zespoły szkół: <ul style="list-style-type: none">• zespoły szkół ogólnokształcących• zespoły szkół zawodowych• zespoły szkół• specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy• zespół szkół i placówek	7 15 30 1 1	3 847 9 150 16 018 197 458
RAZEM (pkt. 1 i 2)			44 044
3.	Pozostałe placówki: <ul style="list-style-type: none">• bursy• poradnie psychologiczno-pedagogiczne• Pałac Młodzieży• młodzieżowe domy kultury• schronisko młodzieżowe• Miejski Ośrodek Edukacji Nauczycieli	3 2 1 4 1 1	769 12 670 4 743 6 187
RAZEM (pkt.3)			24 369

źródło: Wydział Edukacji i Sportu UM Bydgoszcz

W Bydgoszczy odbywają się imprezy o zasięgu lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Zróżnicowaną ofertę kulturalną zapewniają Teatr Polski, Opera Nova oraz Filharmonia Pomorska, a także kina, muzea, galerie i kluby muzyczne. Na terenie Bydgoszczy działają 34 placówki biblioteczne.

Ważną funkcję wypełnia kompleks rekreacyjno-sportowy „Leśny Park Kultury i Wypoczynku” w Myślicinku a także Hala sportowo-widowiskowa Łuczniczka. Ponadto na terenie miasta funkcjonują liczne obiekty sportowe - w tym 23 „orliki”, 7 stadionów, tory żużlowy, kartingowy, regatowy i speedrowerowy, przystanie kajakowe i żeglarskie, kręgielnie, 10 pływalni, 54 korty tenisowe, 12 hal sportowych - razem prawie 140 obiektów.

3. Wsparcie rodzin z dziećmi

3.1. Działania powszechne skierowane do bydgoskich rodzin

Rodziny bydgoskie mogą korzystać ze wsparcia finansowego w formie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, dodatków mieszkaniowych, świadczeń z pomocy społecznej, pomocy socjalnej w szkołach po spełnieniu warunków określonych w odpowiednich ustawach.

Z myślą o rodzicach małych dzieci podejmowane są działania mające na celu rozwijanie form opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego. W 2013 roku opieką w żłobkach objętych było 819 dzieci co stanowi 8,6% ogółu dzieci w wieku do lat 3, natomiast opieką przedszkolną zostało objętych 11 477 dzieci w wieku 3-6 lat (80,1%).

Na terenie miasta funkcjonują dwie Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, które obejmują swoim działaniem dzieci i młodzież bydgoskich szkół oraz ich rodziców. Poradnie prowadzą grupy wsparcia i warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców, udzielają porad i konsultacji indywidualnych, prowadzą terapię systemową rodzin. W wybranych szkołach podstawowych i gimnazjalnych prowadzony jest Trening Umiejętności Społecznych oraz wdrażany jest międzynarodowy program promocji zdrowia psychicznego "Przyjaciele Zippiego". Poradnie diagnozują dzieci w sytuacjach okołorozwodowych i prowadzą dla nich spotkania wspierające.

Jednocześnie pomoc psychologiczno-pedagogiczna organizowana jest w szkołach, przedszkolach i placówkach. Najważniejszym zadaniem powierzonym pedagogom szkolnym jest prowadzenie badań diagnostycznych pośród uczniów, w celu zdefiniowania ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych oraz dla wyszukiwania mocnych i słabych stron podopiecznych. Równolegle pedagog szkolny wykonuje zadania:

- ogólnowychowawcze – czynności związane z kontrolą obowiązków szkolnego, analiza sytuacji uczniów, wywiad środowiskowy, współpraca z gronem nauczycielskim, rozpoznawanie problemów dzieci i młodzieży
- związane z profilaktyką wychowawczą – diagnoza problemów, znajdowanie źródła przyczyn kłopotów oraz podejmowanie działań w celu ich wyeliminowania, wdrażania programów profilaktycznych
- związane z pracą korekcyjną oraz psychologiczną – organizowanie dodatkowych zajęć dla dzieci z problemami w nauce, oprócz tego podejmowanie mediacji w sytuacjach konfliktowych, próba eliminowania napięć psychicznych, służenie poradą i pomocą
- dotyczące pomocy materialnej – współpraca z innymi instytucjami finansującymi pomoc materialną, dbanie o godne warunki dzieci i młodzieży.

W roku szkolnym 2013/2014 działalnością dydaktyczno-opiekuńczo-wychowawczą objęto

prawie 70 tysięcy uczniów/ wychowanków.

Miasto organizuje wypoczynek letni i zimowy dla dzieci i młodzieży szkolnej, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk objętych pomocą społeczną. W ramach akcji "Lato w mieście" oraz "Zima w mieście" prowadzone są półkolonie w placówkach wsparcia dziennego i szkołach; bezpłatne zajęcia organizowane są również przez poradnie pedagogiczno-psychologiczne oraz młodzieżowe domy kultury. Dzieci i młodzież szkolna - wg określonych zasad - może korzystać z darmowych wstępów na baseny i lodowisko.

„Bydgoska Rodzina 3+”

Na terenie Bydgoszczy od czerwca 2013 roku wdrażany jest program Bydgoska Rodzina 3+, kierowany do rodzin wielodzietnych i umożliwiający korzystanie z systemu ulg, rabatów i różnego typu bonusów zaoferowanych przez tzw. Partnerów Programu. Program ma na celu:

- promowanie modelu dużej rodziny i kształtowanie jej pozytywnego wizerunku
- wspieranie dużej rodziny w realizacji zdolności, umiejętności i zainteresowań jej członków
- wyrównywanie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem.

Program jest realizowany m.in. poprzez zwiększenie dostępu do usług oświatowych, dóbr kultury, lokalnego transportu publicznego, sportu i rekreacji, świadczeń opiekuńczych realizowanych w żłobkach publicznych, a także ulgi w zakresie opłat za odbiór odpadów. Przykładowe zniżki i uprawnienia proponowane przez Partnerów Programu to.

- bezpłatne wypożyczanie podręczników w bibliotekach szkolnych
- 25% zniżki w żłobkach miejskich dla rodzin będących beneficjentami programu Bydgoska Rodzina 3+, a jeżeli rodzina pobiera zasiłek, przysługuje jej kolejne 25 proc. zniżki (łącznie do 50 proc.) a także 50% na drugie dziecko uczęszczające do żłobka przy jednoczesnym uczęszczaniu dwojga dzieci z jednej rodziny
- 50% zniżki w opłatach za przedszkola publiczne dla rodzin będących beneficjentami programu Bydgoska Rodzina 3+ oraz 100 proc. zniżki dla rodzin korzystających z programu, a wychowujących czworo i więcej dzieci
- zniżki lub darmowe bilety wstępu do Muzeum Okręgowego, Teatru Polskiego, Galerii Miejskiej bwa, Miejskiego Centrum Kultury, Filharmonii Pomorskiej, Multikina, Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku Myślęcinek
- Komunikacja Miejska w Bydgoszczy - 100% zniżki dla posiadaczy Bydgoskiej Karty Rodzinnej 4+, 100% zniżki dla posiadaczy Bydgoskiej Karty Rodzinnej 3+ w weekendy, 75% zniżki na bilety sieciowe dla dzieci i młodzieży, które obowiązują bilety ulgowe, 50% zniżki na bilety sieciowe dla rodziców - posiadaczy Bydgoskiej Karty Rodzinnej 3+.

Potwierdzeniem uprawnień rodziny do korzystania z programu jest **Bydgoska Karta Rodziny**, która jako dokument imienny, ze zdjęciem, wydawana jest każdemu uprawnionemu członkowi rodziny. Od czerwca 2013 do czerwca 2014 wydano **ok. 10 tys. kart**.

Karta Dużej Rodziny

Od czerwca 2014 roku funkcjonuje w Polsce Karta Dużej Rodziny, która przysługuje rodzinom z przynajmniej trójką dzieci, niezależnie od dochodu. Karta jest wydawana bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny i daje dostęp do systemu zniżek oraz dodatkowych uprawnień na terenie całego kraju, jest uzupełnieniem zniżek, do których uprawnia Bydgoska Karta Rodziny. W Bydgoszczy do października 2014 roku wydano **1 287 Kart Dużej Rodziny dla łącznie 262 rodzin**.

3.2. Pomoc społeczna

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy w 2013 roku objął pomocą 11 154 rodzin, w tym 3 637 rodzin z dziećmi (w 2012 roku było to 3 525 rodzin). Większość rodzin z dziećmi korzystających w 2013r. z pomocy społecznej posiadało jedno dziecko (43%) lub dwoje dzieci (35 %). Rodziny z trojgiem dzieci stanowiły 14 %, natomiast z czworgiem i większą liczbą dzieci – 8 %.

Rodziny objęte pomocą MOPS z podziałem na liczbę dzieci – 2013

	liczba dzieci w rodzinie						
	1 dziecko	2 dzieci	3 dzieci	4 dzieci	5 dzieci	6 dzieci	7 dzieci i więcej
liczba rodzin	1 571	1 262	518	198	64	15	9

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – opracowanie własne

W 2013 roku świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródła finansowania, przyznano łącznie 8 697 rodzinom. Natomiast pomocą w postaci wyłącznie pracy socjalnej objęto 2 804 rodziny.

świadczenia przyznane w ramach:	2012				2013	
	liczba osób, którym przyznano świadczenie	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba osób, którym przyznano świadczenie	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
zadań zleconych i zadań własnych – ogółem (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)	12 482	8 293	18 061	13 651	8 697	18 665
w tym:						
- świadczenia pieniężne	8 062	6 915	14 964	9 604	7 097	15 538
- świadczenia niepieniężne	5 254	3 624	9 874	5 628	3 905	10 663
zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	137	123	322	205	187	483
zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	12 386	8 242	17 878	13 517	8 586	18 363
pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej – ogółem:		7 601	15 840		7 666	15 594
w tym:						
wyłącznie w postaci pracy socjalnej		2 340	4 263		2 804	5 254

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – opracowanie własne

Świadczenia przyznane w latach 2011-2013 wg głównej przyczyny przyznania

przyczyna świadczenia	2011		2012		2013	
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
ubóstwo	4 419	9 249	4 675	9 665	5 048	10 504
bezrobocie	3 418	8 497	3 632	8 904	3 998	9 796
niepełnosprawność	3 729	6 229	3 532	6 291	3 668	6 567
długotrwała lub ciężka choroba	1 330	2 268	1 420	2 398	1 474	2 630
bezradność w sprawach						

opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego - ogółem	2 163	6 978	2 132	7 103	2 112	7 025
w tym:						
- rodziny niepełne	1 624	4 784	1 643	4 843	1 633	4 799
- rodziny wielodzietne	465	2 512	481	2 618	485	2 607
alkoholizm	458	700	469	754	452	782
narkomania	20	30	20	30	32	49
potrzeba ochrony macierzyństwa	444	1 901	459	1 979	522	2 263
w tym:						
- wielodzietność	206	1 128	226	1 256	260	1 392
bezdомność		334	604	684	592	669
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego		259	196	314	192	307
przemoc w rodzinie	110	327	221	634	403	1 131
zdarzenia losowe	13	22	19	39	18	37

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - opracowanie własne

Analizując powyższe dane można zauważyć, że najczęstszymi powodami ubiegania się o pomoc finansową na przestrzeni ostatnich lat jest **ubóstwo** oraz **bezrobocie**; liczba rodzin, w których dominują te problemy systematycznie na przestrzeni ostatnich lat rośnie. Trzecią wg kolejności istotną przyczyną korzystania z pomocy społecznej jest **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego** - w 2013 roku były to **2 112 rodziny**, w tym prawie ¼ to rodziny wielodzietne.

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” - 2013

	OGÓLEM	w tym:		
		dzieci do 7 roku życia	uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej	pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej
liczba osób objętych programem – ogółem:	14 869	2 946	4 444	7 707
w tym liczba osób korzystających z:				
posiłku	4 830	850	3 157	868
zasiłku celowego	12 180	2 408	2 757	7 015

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - opracowanie własne

Jedną z form pomocy dla rodzin z dziećmi jest zapewnienie dożywiania w szkołach. W roku 2013r. Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej zapewniły bezpłatny posiłek dla **ponad 7 tys. dzieci** uczęszczających do żłobków, przedszkoli i szkół.

W latach 2008-2013 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z Urzędem Pracy realizował projekt systemowy „**Krok do przodu**” ukierunkowany na wielopłaszczyznowe wsparcie klientów pomocy społecznej, w szczególności długotrwale bezrobotnych, samotnie

wychowujących dzieci i borykających się z trudnościami w prowadzeniu gospodarstwa domowego. W ramach projektu realizowany był Program Aktywności Lokalnej, skierowany przede wszystkim do rodziców borykających się z problemami wychowawczymi. W 2013 roku w różnego typu działaniach – np. warsztatach kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, poradnictwie, asyście rodzinnej, spotkaniach z doradcą zawodowym – wzięło udział 179 rodzin (489 osób).

Stałym działaniem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jest aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy, Centrum Integracji Społecznej oraz organizowanie prac społecznie użytecznych. W ramach pomocy instytucjonalnej prowadzonych jest 6 Środowiskowych Domów Samopomocy i 3 Domy Dziennego Pobytu.

W ramach wspólnego projektu BORPA, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komendy Miejskiej Policji w Bydgoszczy „Przyjazny patrol” realizowane są na terenie całej Bydgoszczy zintegrowane działania służb - głównie policji i pomocy społecznej - ukierunkowane na ochronę dzieci w środowiskach dysfunkcyjnych. W 2013 roku przeprowadzono łącznie 226 interwencji. Uzupełniająco, w związku z realizowanym przez Rejonowy Ośrodek Pomocy Społecznej Wyżyny programem CAL realizowane jest Porozumienie w sprawie **Zespołów Interwencyjnych**. W ich skład wchodzi funkcjonariusze Policji, Straży Miejskiej oraz pracownicy socjalni. Wizyty mają na celu udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie a także niewydolności wychowawczej. W ramach Zespołów Interwencyjnych w 2013 roku objęto działaniem 130 rodzin i przeprowadzono 175 wizyt w środowisku.

3.3. Asysta rodzinna i inne formy wsparcia

Zgodnie z obowiązującą ustawą praca z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze prowadzona jest w różnych formach, a przede wszystkim poprzez:

- wsparcie asystenta rodziny
- konsultacje i poradnictwo specjalistyczne pomoc prawną, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego
- organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, tzw. grup wsparcia i samopomocowych
- terapię i mediacje.

Dodatkowo rodziny mogą uzyskać pomoc w placówkach wsparcia dziennego.

Dane na dzień 30 czerwca 2014 roku, otrzymane od pracowników socjalnych oraz pracowników Działu Rodzinnej Pieczy Zastępczej i Działu Realizacji Świadczeń MOPS kształtują się następująco:

Rodziny biologiczne zamieszkałe w Bydgoszczy, wymagające wsparcia asystenta rodziny	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
samodzielnie wychowujące dzieci	88	220
których dzieci są umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej	125	184
których dzieci są umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej	355	423
RAZEM:	568	827

Źródło: MOPS DRPZ, DRŚ, ROPS-y

Jak pokazuje powyższa tabela - **568** bydgoskich rodzin z dziećmi czyli ok. **15%** wszystkich rodzin z dziećmi objętych obecnie pomocą społeczną to środowiska zdiagnozowane jako rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze i wymagające specjalistycznego wsparcia, w tym, które – zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej - powinny zostać objęte pomocą asystenta rodziny.

W 2013 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej zatrudnionych było **10** asystentów rodziny. Od 2012 roku do 30 czerwca 2014 roku – asystą zostało objętych łącznie **96** rodzin; a zakończono pracę z 46 rodzinami.

Szczegółowe dane prezentują dwie poniższe tabele.

	2012	2013	do 30 VI 2014
liczba rodzin objętych asystą	35	74	70
liczba osób w rodzinach objętych asystą	145	315	292
liczba dzieci w rodzinach objętych asystą, z tego:	89	187	181
dzieci przy rodzinie	73	151	146
dzieci poza rodziną	16	36	35

Źródło: opracowanie własne MOPS-DWR

liczba rodzin, z którymi zakończono asystę	2012	2013	do 30 VI 2014
- z uwagi na osiągnięcie celów	0	8	9
- z uwagi na brak efektów	0	5	2
- z uwagi na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	1	10	3
- z uwagi na zmianę metody pracy	0	4	4
RAZEM:	1	27	18

Źródło: opracowanie własne MOPS-DWR

Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS jest zarejestrowany jako jednostka poradnictwa specjalistycznego w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego; udziela pomocy specjalistycznej rodzinom zamieszkałym w Bydgoszczy, w tym konsultacji i poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego oraz pomocy prawnej. Ponadto Dział koordynuje działalnością placówek wsparcia dziennego MOPS (z ukierunkowaniem na działalność profilaktyczną w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii) oraz organizuje grupy wsparcia i psychoedukacyjne, grupy samopomocowe a także realizuje na terenie świetlic wychowawczo-opiekuńczych MOPS w Bydgoszczy warsztaty dla rodziców dzieci do nich uczęszczających.

W 2013 roku do 9 placówek wsparcia dziennego MOPS uczęszczało **298** dzieci. Dodatkowo w strukturach Bydgoskiego Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych prowadzone są kolejne 3 specjalistyczne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych (udział **34** dzieci).

W 2013 roku do Działu na konsultacje indywidualne pedagogiczne lub psychologiczne zgłosiły

się 343 osoby (287 rodzin), w tym z tyt. **przeżywania trudności opiekuńczo-wychowawczych - 125 osób (96 rodzin)**. Łącznie udzielono 670 konsultacji. Dodatkowo udzielono 613 bezpłatnych porad prawnych.

MOPS - Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

Podejmowane działania	liczba osób objętych działaniem	
	2013	do 30 czerwca 2014
poradnictwo specjalistyczne (pedagogiczne, psychologiczne, prawne)	1 141	565
w tym dot. przemocy	81	36
grupy psychoedukacyjne i grupy wsparcia	48	51

źródło: opracowanie własne MOPS-DWR

Praca z rodziną prowadzona jest także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną, celem powrotu dzieci do środowiska naturalnego. Ważną rolę odgrywa tu praca asystenta rodziny, równoległe działania wobec rodziców podejmowane są przez Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, m.in.:

- działania mediacyjne na rzecz powrotu dziecka do środowiska naturalnego w sytuacji interwencyjnego krótkotrwałego umieszczenia w instytucjonalnej pieczy zastępczej
- poradnictwo i psychoedukacja
- praca socjalna w środowisku
- działania na rzecz zmiany formy wsparcia rodziny z opieki stacjonarnej na opiekę częściową wychowanka, tzn. w ramach Placówki Wsparcia Dziennego
- „Szkoła rodzica”- zajęcia indywidualne, grupowe w formie warsztatów.

W 2013 roku w placówkach BZPOW opiekę i wychowanie otrzymało łącznie **269** wychowanków (w tym 54 z grupy wsparcia).

3.4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2013r. upoważnione służby (przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia) sporządziły na terenie Bydgoszczy **558 Niebieskich Kart** (średnio ponad 46 kart miesięcznie). Dla porównania w 2012 roku wypełniono **427 Niebieskich Kart** (średnio 35 kart miesięcznie). Celem dogłębnego rozpoznania sytuacji rodziny oraz ustalenia planu pomocy rodzinie Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie powołuje Grupy Robocze – w 2013 roku łącznie na terenie Bydgoszczy powołano **483 Grupy**.

Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty” oznacza interwencję mającą na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy i rozpoczyna interdyscyplinarne działania ukierunkowane na zaprzestania stosowania przemocy i udzielenia kompleksowej pomocy rodzinie, w tym kierowanie do specjalistów (psycholog, psychiatra, prawnik), monitoring środowiska poprzez wizyty, kierowanie wniosków o obowiązkowe podjęcie leczenia odwykowego itd. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2013r. procedurą Niebieskiej Karty na terenie Bydgoszczy objętych było **436 rodzin**.

Wśród wielu bydgoskich instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie szczególnie aktywnie działa stowarzyszenie "Bezpieczeństwo Dziecka" (m.in. punkt konsultacyjny, prowadzenie programu korekcyjno-

edukacyjnego dla sprawców przemocy) oraz Towarzystwo Pomocy Dziecku i Rodzinie "Imo Pectore" (mediacje rodzinne). Ponadto Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych prowadzi **Hostel**, do którego zadań należy w szczególności udzielanie szybkiej i doraźnej pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, w tym ofiarom przemocy w rodzinie. W trakcie pobytu mieszkańcy objęci są opieką psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, doradcy zawodowego, pielęgniarki, w razie konieczności korzystają z konsultacji medycznych, psychiatrycznych. W 2013 roku ze schronienia skorzystało **68 osób**.

Ponadto na terenie Hostelu prowadzony jest Program edukacyjno-rozwojowy dla ofiar przemocy i osób współzależnionych z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Celem programu jest psychoedukacja, profilaktyka, wsparcie psychologiczne, kształtowanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, poprawa funkcjonowania psychofizycznego i emocjonalnego. Program przeznaczony jest dla kobiet – ofiar przemocy, które przebywają w Hostelu BZPOW oraz dla kobiet z terenu Miasta Bydgoszczy. W 2013 roku wzięło w nim udział **16 osób**.

Dodatkowo dla osób z terenu Miasta Bydgoszczy uruchomiono przy Hostelu Punkt Konsultacyjny (porady psychologiczne, pedagogiczne i socjalne). Udzielana pomoc dotyczyła głównie przemocy w rodzinie, uzależnienia od alkoholu/ narkotyków oraz problemów wychowawczych z dziećmi. W 2013 roku z porad skorzystały **43 osoby**.

Działania na rzecz wspierania rodzin z dziećmi są także realizowane przez sąd i jego organy pomocnicze m.in. kuratorów. Poniższa tabela obrazuje działania kuratorów sądowych w podanym niżej zakresie w całej właściwości Sądu Rejonowego w Bydgoszczy (miasto oraz gminy należące do właściwości terytorialnej tegoż Sądu (Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski, Koronowo, Dobrcz, Osielsko, Dąbrowa Chełmińska).

kategorie spraw	2011		2012		2013	
	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób	liczba spraw	liczba osób
nadzór w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 128	3 857	973	3 499	1 001	3 424
nadzór w sprawach osób zobowiązanych do leczenia przeciwalkoholowego	629	629	633	633	619	619

Źródło: Sąd Okręgowy w Bydgoszczy

Liczba prowadzonych nadzorów w ostatnich trzech latach utrzymuje się na porównywalnym poziomie i tak w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynosi ok. 1000 spraw rocznie a w sprawach dot. zobowiązania do leczenia przeciwalkoholowego wynosi ponad 600 rocznie.

4. Analiza SWOT systemu wsparcia rodziny

Aby określić cele i zaplanować działania w ramach systemu na rzecz dziecka i rodziny, do dopełnienia obrazu diagnostycznego Miasta Bydgoszczy w tym zakresie, posłużono się analizą SWOT. Określono mocne i słabe strony tworzonego systemu a także zidentyfikowano potencjalne szanse i zagrożenia.

Czynniki wewnętrzne	Mocne strony	Słabe strony
	<ul style="list-style-type: none"> rozwinięta sieć placówek pomocowych 	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczające upowszechnienie informacji o zróżnicowanych formach pomocy i wsparcia

	<ul style="list-style-type: none"> • duża baza obiektów sportowych, kulturalnych i oferujących zajęcia pozalekcyjne • kompetentna kadra pomocy społecznej i oświaty • opracowane programy profilaktyczne i wspierające aktywność lokalną • 3-letnia praktyka w zakresie wspierania rodzin poprzez asystę rodzinną • dostępność do bezpłatnego specjalistycznego poradnictwa 	<p>rodziny dla przeciętnego mieszkańca miasta</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz pomocy i wsparcia dziecka i rodziny, w tym w ramach Grup Roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • brak zainteresowania uczestnictwem w grupach samopomocowych i grupach wsparcia w obszarze opiekuńczo-wychowawczym oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie • mała możliwość uczestnictwa pracowników w specjalistycznych szkoleniach, supervizjach • brak lokalnej platformy wymiany doświadczeń i informacji o działaniach poszczególnych służb
<p>Czynniki zewnętrzne</p>	<p style="text-align: center;">Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • przepisy prawne zwiększające możliwości wspierania rodziny • możliwość pozyskiwania środków pozabudżetowych na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny • rozwój współpracy międzysektorowej i interdyscyplinarnej w zakresie pomocy i wsparcia rodzinie 	<p style="text-align: center;">Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • niski poziom świadomości problemu i nieumiejętność szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne • niechęć do korzystania ze wsparcia przez rodziny o dobrym statusie materialnym • rozwój patologii społecznych i niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży • wzrost czynników prowadzących do uzależnień (bezrobocie, ubóstwo, kryzys rodziny) • brak współpracy rodziny w zakresie potrzeby rozwiązania problemów opiekuńczo-wychowawczych • brak wystarczających środków na realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Analiza obecnie funkcjonującego systemu wsparcia rodziny oraz szczegółowa identyfikacja problemów społecznych rodzin zamieszkałych na terenie Bydgoszczy pozwala na określenie priorytetów do realizacji na kolejne 3 lata.

5. Cele programu

Priorytetem wszelkich działań podmiotów zaangażowanych w realizację „Programu Wspierania Rodzin dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017” będzie niesienie profesjonalnej pomocy rodzinie w kierunku wzmocnienia lub odzyskania jej funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cel główny:

- doskonalenie interdyscyplinarnego systemu wsparcia rodzin

Cele szczegółowe:

- wzmocnienie roli i funkcji rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dzieci
- udzielenie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej
- tworzenie możliwości powrotu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej
- wypracowanie i wdrażanie lokalnych standardów w zakresie ochrony dzieci w rodzinach z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodzin oferowana pomoc nakierowana będzie w pierwszej kolejności na wykorzystanie zasobów własnych rodziny, a wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacjach, gdy rodzina napotka na problemy, których nie będzie w stanie samodzielnie przezwyciężyć. Oferowana pomoc będzie miała charakter zróżnicowany – profilaktyczny, reintegracyjny i interwencyjny - w zależności od zdiagnozowanych potrzeb i możliwości rodziny.

6. Planowane działania

W ramach Programu, w latach 2015-2017, planuje się realizację poniższych działań:

Działania	Wskaźniki realizacji
Cel nr 1 - wzmocnienie roli i funkcji rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dzieci	
akcje medialne informacyjno-edukacyjne dot. roli rodziny i dostępnych form wsparcia	liczba potencjalnych odbiorców
organizowanie grup psychoedukacyjnych, warsztatów, prelekcji dla rodziców	liczba spotkań/ liczba uczestników
seminaria oraz warsztaty promujące system wsparcia rodziny na terenie miasta Bydgoszczy	liczba spotkań/ liczba uczestników
współpraca ze społecznością lokalną w ramach rodzinnej integracji (imprezy okolicznościowe, spotkania, festyny)	liczba spotkań/ liczba uczestników
wspieranie oraz organizowanie grup samopomocowych	liczba grup/ liczba uczestników
Cel nr 2 - udzielenie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	
indywidualne poradnictwo, konsultacje psychologiczne, pedagogiczne, prawne	liczba indywidualnych porad udzielanych przez specjalistów/ liczba rodzin

praca socjalna z rodziną	liczba rodzin/ liczba zawartych kontraktów socjalnych
praca z rodziną w formie pomocy asystenta rodziny	liczba rodzin, którym przyznano asystenta
prowadzenie mediacji rodzinnych w konfliktach w rodzinie (dziecko-rodzic, konflikt rodziców, kryzys rodziny)	liczba mediacji/ liczba rozwiązanych konfliktów
rozwój różnorodnych form w ramach interwencji kryzysowej (doraźna natychmiastowa specjalistyczna pomoc)	liczba interwencji
prowadzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą	liczba uczestników
organizowanie grup psychoedukacyjnych i specjalistycznych warsztatów dla rodziców	liczba spotkań/ liczba uczestników
organizowanie grup dla młodzieży wywodzących się ze środowisk dysfunkcyjnych	liczba uczestników
prowadzenie grup wsparcia i psychoedukacyjnych dla młodocianych rodziców	liczba uczestników
praca z dzieckiem dotkniętym traumą, kryzysem	liczba uczestników
organizacja, współorganizacja wypoczynku dla dzieci z rodzin wymagających wsparcia	liczba inicjatyw/ liczba dzieci objętych wsparciem
zwiększenie dostępności placówek wsparcia dziennego w wybranych dzielnicach Bydgoszczy	liczba działających placówek/ liczba uczestników
pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin przeżywających kryzys	liczba decyzji, liczba rodzin objętych pomocą

Cel nr 3 - tworzenie możliwości powrotu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej

praca z rodziną w formie pomocy asystenta rodziny	liczba rodzin, którym przyznano asystenta
indywidualne poradnictwo, konsultacje psychologiczne, pedagogiczne, prawne	liczba indywidualnych porad udzielanych przez specjalistów/ liczba rodzin
organizowanie grup psychoedukacyjnych i specjalistycznych warsztatów dla rodziców	liczba spotkań/ liczba uczestników
pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin przeżywających kryzys	liczba decyzji, liczba rodzin objętych pomocą
praca z dzieckiem dotkniętym traumą, kryzysem	liczba uczestników

Cel nr 4 - wypracowanie i wdrażanie lokalnych standardów w zakresie ochrony dzieci w rodzinach z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi.

wypracowanie zasad współpracy interdyscyplinarnej na rzecz pomocy i wsparcia dziecka i rodziny	liczba wypracowanych procedur
kursy, szkolenia, warsztaty, superwizje dla pracowników instytucji wspierających rodzinę i dla rodzin wspierających	liczba organizowanych spotkań, liczba uczestników
objęcie stałym monitoringiem przez służby włączone w proces pomocy rodzinie rodzin zagrożonych kryzysem	liczba rodzin
tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego zgodnie z zapotrzebowaniem środowisk lokalnych	liczba ośrodków/ liczba uczestników
współpraca z wolontariuszami na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych	liczba rodzin/ dzieci objętych wsparciem

7. Adresaci programu

Program jest kierowany do rodzin zamieszkałych na terenie gminy Bydgoszcz, a w szczególności rodzin doświadczających trudności opiekuńczo – wychowawczych i/lub zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej a także rodzin pragnących odzyskać władzę rodzicielską.

8. Oczekiwane rezultaty

- poprawa funkcjonowania rodzin, w szczególności rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, w tym:
 - ✓ zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych
 - ✓ poprawa komunikacji i relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi
 - ✓ zwiększenie umiejętności rodziny w myśleniu perspektywicznym, planowaniu przyszłości,
 - ✓ wzrost świadomości własnych zasobów, możliwości, braków i ograniczeń; wzrost poczucia własnej wartości
- zmiana postaw społecznych, w tym:
 - ✓ wzrost poziomu świadomości i zwiększenie wiedzy na temat problemów dotyczących rodziny
 - ✓ zwiększenie aktywności w pokonywaniu trudności życiowych oraz uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej
 - ✓ zwiększanie zaufania do skuteczności różnych form pomocy instytucjonalnej, pozamaterialnej
- poprawa stanu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży
- podniesienie jakości usług świadczonych przez jednostki zaangażowane w realizację programu
- zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych
- zwiększenie szans na reintegrację rodzin
- ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego.

9. Realizatorzy

- Urząd Miasta Bydgoszczy
- jednostki pomocy społecznej, w tym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych
- Bydgoski Ośrodek Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA
- Powiatowy Urząd Pracy
- placówki oświatowe, w tym szkoły, przedszkola, żłobki, poradnie pedagogiczno – psychologiczne
- domy i centra kultury oraz inne instytucje organizujące czas wolny
- placówki wsparcia dziennego, w tym świetlice, kluby, ogniska wychowawcze
- placówki sportowo – rekreacyjne

- organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy dziecku i rodzinie
- organizacje przykościelne i charytatywne
- ośrodki wsparcia, w tym Środowiskowe Domy Samopomocy, Dzielne Domy Pomocy, Kluby Samopomocy

przy aktywnej współpracy z Sądem Rejonowym w Bydgoszczy, Policją, Strażą Miejską i Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych a także Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy.

10. Źródła finansowania programu

W realizacji „Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015–2017” wykorzystane zostaną środki pochodzące z następujących źródeł:

- budżet gminy
- budżet państwa
- środki unijne.

Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań (szczególnie konieczność zatrudnienia asystentów rodziny i prowadzenie szkoleń, superwizji) uwzględniono w projekcie budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy na rok 2015.

11. Monitoring

Monitorowanie i ewaluacja odbywać się będzie poprzez przedkładanie Radzie Miasta Bydgoszczy w terminie do 31 marca każdego roku sprawozdań z realizacji Programu przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Olga Mielżyńska
Rajmunda Mielżyńska